

บทที่ 6

รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ของนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา

ในบทนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ และอธิบายให้เห็นถึงรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยวิเคราะห์ผ่านกิจกรรม และกระบวนการของความร่วมมือ ที่สอดคล้องกับความต้องการ และศักยภาพของชุมชนว่ามีแบบแผน กระบวนการเป้าหมายเป็นอย่างไร มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างไร และสอดคล้องกับพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาอย่างไร โดยการจัดทำรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จะต้องสอดคล้องกับศักยภาพของชุมชน โดยมีแนวคิดที่ว่าคนในชุมชนย่อมรู้ดีว่ามีความต้องการให้บุตรหลานในชุมชน มีความรู้ระดับไหนต้องการให้มีพัฒนาการเป็นอย่างไร และควรจัดสิ่งใดให้กับบุตรหลานของตนเอง และมีความสามารถ ดึงภูมิปัญญาของชุมชนออกมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นรูปแบบการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมศักยภาพของเด็กและพัฒนาการของเด็กเป็นหลัก และรูปแบบแต่ละรูปแบบต้องสอดคล้องกับแนวการจัดการเรียนรู้การศึกษาปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ด้วย

การจัดประสบการณ์ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 นั้น ทางกระทรวงศึกษาธิการได้เสนอแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้คิดหารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เอง ดังนั้น การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย 3-5 ปี จึงไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดเป็นรูปแบบของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น รวมทั้งเกิดการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักการและแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ดังนี้

1. หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1.1 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง

- 1.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล แบบบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
 - 1.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต
 - 1.4 จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
 - 1.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก
2. แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
 - 2.1 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
 - 2.2 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหวสำรวจ เช่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง
 - 2.3 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้
 - 2.4 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กได้ริเริ่ม คือ วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิด โดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
 - 2.5 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่น มีความสุข และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน
 - 2.6 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและการเรียนรู้หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก
 - 2.7 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดี และทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
 - 2.8 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ในลักษณะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้คาดการณ์ไว้
 - 2.9 ให้ผู้ปกครองและชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรมและการประเมินพัฒนาการ

2.10 การจัดทำสารนิเทศด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

จากการศึกษาหลักการและแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 นั้น ชุมชนกับสถานศึกษาได้นำหลักสูตรและแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในระดับปฐมวัยมาจัดทำเป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการ และศักยภาพของชุมชนกับสถานศึกษาดังนี้

รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของชุมชนกับสถานศึกษา

สำหรับรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ระดับก่อนประถมศึกษานั้น ชุมชนกับสถานศึกษา ได้ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างละเอียดแล้ว จึงได้นำมากำหนดเป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้จัดกลุ่มสนทนา และสัมภาษณ์ระดับลึกผู้ปกครองนักเรียน และได้คำตอบว่า ให้สอนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก และใกล้ตัวเด็ก และเป็นเรื่องที่มีอยู่ในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ไม่ใช่เลยโลกภายนอกเหมือนกัน และทุกประสบการณ์การเรียนรู้ ต้องมุ่งเน้นไปที่พัฒนาการของเด็ก ทั้ง 4 ด้าน ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา

จากการสัมภาษณ์ระดับลึก และการจัดกลุ่มสนทนา พบว่า นอกจากชุมชนกับสถานศึกษาจะมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แล้ว ชุมชนยังต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือร่วมมือกันในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในระดับก่อนประถมศึกษา

สำหรับเป้าหมายของการมีส่วนร่วม ในระดับก่อนประถมศึกษา จากบทสัมภาษณ์ระดับลึกกับการจัดกลุ่มสนทนาปรากฏว่า มีความต้องการให้นักเรียนเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับชีวิตของนักเรียนต่อไปในอนาคต เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าไปเรียนชั้นประถมศึกษาภาคบังคับ เพื่อต้องการให้ลูกมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา เพื่อประสบการณ์ในวันข้างหน้า ถ้าเด็กมีรากฐานไปจากพื้นฐานที่ดี โอกาสข้างหน้ามันก็จะดีขึ้น ไป และให้เด็กมีอนาคตที่ดีขึ้น อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน

ผู้วิจัยร่วมกับชุมชนและสถานศึกษาได้ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 แล้วได้ร่วมกันวิเคราะห์ถึงรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในระดับก่อนประถมศึกษา ตามศักยภาพของชุมชนกับสถานศึกษาและได้รูปแบบดังนี้

1. รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่น จากการจัดกลุ่มสนทนาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ในเรื่องนี้ปรากฏว่า ผู้ปกครองเสนอความคิดที่ตรงกับกับจุดมุ่งหมายในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ที่ว่าให้เด็กมีคุณธรรมจริยธรรม รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นพัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ สืบเนื่องจากการสอนเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม เป็นการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม โดยจะต้องปลูกฝังให้เด็กมีความรักเพื่อนและสัตว์เลี้ยง ไม่ทำร้ายผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่แย่งหรือหยิบของผู้อื่น มาเป็นของตนเอง ซึ่งตรงกับคำสอนของศาสนา ทั้งศาสนาอิสลาม และศาสนาพุทธ และในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ชุมชนกับสถานศึกษา ได้ร่วมมือกันโดยเด็กศาสนาพุทธ จะต้องสวดมนต์หน้าเสาธงทุกเช้าและไปทำบุญในวันพระ และวันสำคัญทางศาสนาโดยมีผู้ปกครองไปร่วมด้วยทุกครั้ง สำหรับเด็กที่นับถือศาสนาอิสลามก็จะขอพรจากพระเจ้าที่เป็นเจ้าทุกเช้าหน้าเสาธงเหมือนกัน และในโรงเรียนก็มีห้องละหมาดไว้สำหรับเด็กได้ประกอบพิธีในช่วงบ่ายด้วย ในส่วนพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านสติปัญญาทางชุมชนกับสถานศึกษาก็ช่วยกันจัดกิจกรรมให้มีพัฒนาการสอดคล้องกันในทุก ๆ ด้านในแต่ละกิจกรรมในแต่ละวันด้วย

2. รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อาชีพในชุมชน เป็นการจัดประสบการณ์ที่มุ่งเน้นพัฒนาการด้านสติปัญญา และด้านสังคมเป็นหลัก เนื่องจากเด็กได้เรียนรู้อาชีพของพ่อแม่ ในการจัดในเรื่องนี้จากการจัดกลุ่มสนทนาดังกล่าวผู้ปกครองต้องการให้เด็กได้ปฏิบัติจริงในการปลูกผัก ในโรงเรียน โดยมีผู้ปกครองมาร่วมด้วยช่วยกันกับทางสถานศึกษา เป็นการปลูกฝังความรักในอาชีพ การรู้จักการทำมาหากิน เพื่อเป็นรากฐานต่อไปในอนาคต นอกจากนั้นแล้ว ยังมีการสอนเกี่ยวกับอาชีพที่ทำในสมัยก่อน โดยให้ผู้รู้ ปราชญ์ในชุมชนเข้ามาสอน และผู้ปกครองที่มีความรู้มาสอนเป็นเรื่อง ๆ ไป และในการสอนในแต่ละเรื่องก็มุ่งเน้นพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการให้ครบทั้ง 4 ด้าน

3. รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้กับเด็กในระดับก่อนประถมศึกษา ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยที่ว่ารักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย ที่มุ่งเน้นพัฒนาการทางด้านสังคมเป็นหลัก เนื่องจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เกี่ยวกับ

สิ่งแวดล้อมนั้นเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม โดยให้เด็กนักเรียนรู้จักการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เด็กต้องรู้จักการทำความเคารพ การทิ้งของให้ถูกที่ การรู้จักใช้สิ่งของที่ ใช้ร่วมกัน รู้จักดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมนี้ เป็นความต้องการตามหลักสูตร แต่จากการจัดกลุ่มสนทนา ผู้ปกครองนักเรียนมีความต้องการในทางสถานศึกษาจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ เรื่องธรรมชาติ สอนเกี่ยวกับการปลูกต้นไม้ การรักษาต้นไม้ว่าอย่าทำลายสิ่งแวดล้อม ให้เขารู้จัก สิ่งแวดล้อมใกล้ตัวของเขาภายในโรงเรียน เช่น รักษาความสะอาดในห้อง การเก็บของ การถอด รองเท้า ใส่รองเท้า เก็บกวาด รดน้ำต้นไม้ พาเด็กไปน้ำตก เพื่อพาไปเก็บใบไม้ น้ำใบไม้ เก็บ ก้อนหินนับก้อนหินอะไรก็ได้เป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

4. รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องสุขภาพอนามัย จากการจัดกลุ่มสนทนา ผู้ปกครองนักเรียน ปรากฏว่าผู้ปกครองต้องการให้สอนเกี่ยวกับตัวเอง เช่น การตื่นนอนโดยสอนให้ เด็กหัดแปรงฟัน อาบน้ำ สระผม ถูสบู่ก่อนมาโรงเรียน การเลือกรับประทานอาหาร เช่น ให้เลือก รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ มีผัก มีไข่ ครบ 5 หมู่ ต้องการให้สอนในเรื่องการดูแลตัวเองให้ ปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ในเรื่องสุขภาพอนามัยนี้ เป็น การจัดประสบการณ์ที่มุ่งเน้นพัฒนาการทางด้านร่างกายเป็นหลัก โดยให้นักเรียนมีสุขภาพร่างกาย แข็งแรงสมบูรณ์ มีน้ำหนักร่างกายสูง และมีเส้นรอบศีรษะตามเกณฑ์ ในส่วนพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ ชุมชนกับสถานศึกษาก็ได้จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกันไป เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการในทุก ๆ ด้านไป พร้อม ๆ กัน และชุมชนต้องการให้เจ้าหน้าที่อนามัยได้มีส่วนร่วม เข้ามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้กับเด็กในเรื่องนี้ด้วยประกอบกับโรงเรียนอยู่ติดกับสถานีอนามัย และมีความผูกพันช่วยเหลือ กันเกื้อกูลกันมานาน จึงมีความสะดวกในการเชิญ และได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากเจ้าหน้าที่ อนามัย

5. รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เรื่องกฎจราจร เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นพัฒนาการทางด้านสติปัญญาเป็นหลัก โดยให้เด็กฟังแล้วปฏิบัติตามคำสั่งต่อเนื่องได้ และ เรียนรู้จากการสังเกตและการฟังด้วยตนเอง และจากการจัดกลุ่มสนทนาผู้ปกครอง ปรากฏว่า ผู้ปกครองมีความต้องการให้เชิญเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร มาสอนในโรงเรียนให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับ กฎจราจรโดยความรู้ที่นำมาสอนนั้นต้องเหมาะกับเด็กในวัยนี้ด้วย และในวันเวลาที่มาสอนให้ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมรับฟังด้วย จะได้มีความรู้และนำไปปฏิบัติได้ด้วย สาเหตุหลักที่ทำให้ ผู้ปกครองเสนอให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องกฎจราจรนี้ เป็นเพราะว่าเมื่อหลายปีก่อน มีเด็กนักเรียนในระดับอนุบาลโดนรถชนเสียชีวิตที่หน้าโรงเรียน และต่อมาก็มีเด็กในระดับนี้อีกคน ก็โดนรถชนเสียชีวิตที่บ้านตัวเอง และในปี 2549 ก็มีเด็กนักเรียนในระดับชั้นอนุบาล ถูกรถชน

อีกจนขาพิการจึงทำให้ผู้ปกครองตระหนัก ถึงความปลอดภัยในการข้ามถนน จึงมีความต้องการให้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ในเรื่องนี้ขึ้น

6. รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับข่าวสารภายนอกชุมชน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นพัฒนาการด้านสติปัญญาเป็นหลัก โดยชุมชนมีแนวคิด ว่า ถ้าเด็กมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวภายในชุมชนอย่างเดียวก็น่าจะไม่ดี เพราะอนาคตเด็กจะต้องออกไปอยู่นอกชุมชน จึงทำให้ผู้ปกครองตระหนักถึงเรื่องนี้ จึงได้เสนอให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สิ่งที่อยู่ภายนอกชุมชนด้วยโดยพาเด็กนักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่ และมีการอ่านข่าวให้เด็กทราบและให้เด็ก ๆ นำเสนอข่าวที่ตัวเองรับฟังมาเล่าเพื่อนในแต่ละวัน ส่วนในพัฒนาการด้านอื่น ๆ ก็จัดให้มีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในเรื่องนี้ไปด้วย

การมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนกับสถานศึกษาที่ได้ร่วมแรงร่วมใจ ร่วมมือ รู้จักการเสียสละทั้งแรงกายแรงใจ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาเด็กนักเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา ให้มีพัฒนาการที่ดี และผลของการมีส่วนร่วมนี้ จะส่งผลต่อไปในการพัฒนาเด็กในอนาคตด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะได้สรุปผลของการมีส่วนร่วม และพัฒนาการของเด็กในระดับก่อนประถมศึกษาจากการมีส่วนร่วมต่อไปในบทที่ 7